

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

INSTYTUT DYDAKTYKI WOJSKOWEJ

JAWNE

~~POUFNE~~

Egz. nr ... 1

Płk dr Józef ŁAZAREK

METODYKA OPRACOWANIA I PROWADZENIA
ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH W ODDZIALE

Skrypt wykładu

55730

WARSZAWA

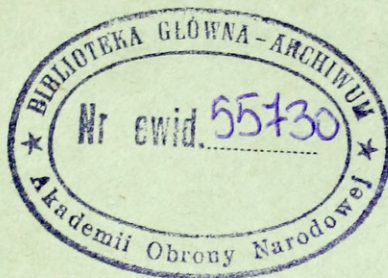
1990

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

INSTYTUT DYDAKTYKI WOJSKOWEJ

JAWNE

~~SECRET~~
Egz. Nr ...1...

Płk dr Józef ŁAZAREK

METODYKA OPRACOWANIA I PROWADZENIA
ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH W ODDZIALE

Skrypt wykładu

*Archiwum
Przekopano do JAWNE
28.01.2003 Jan Kabiszewski.*

płk doc.dr hab. Bogdan SZULC

PLAN-KONSPEKT

do wykładu z grupami IKWL AON

TEMAT: Metodyka opracowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych
w oddziale.

CEL: 1. Zapoznać słuchaczy z miejscem i rolą ćwiczeń w szkoleniu
oddziału i związku taktycznego oraz z problematyką ich
opracowania, organizowania i prowadzenia.
2. Zainspirować słuchaczy do samodzielnego studiowania lite-
ratury dotyczącej ćwiczeń taktycznych, niezbędnej przy ich
opracowaniu w uczelni i jednostkach wojskowych.

METODA: Wykład konwersatoryjny.

CZAS: 2 godziny lekcyjne /2 x 45' = 90'/

MIEJSCE: sala wykładowa bl. 101.

ZAGADNIENIA SZKOLENIOWE I PODZIAŁ CZASU:

1. Część wstępna	10'
2. Część główna	75'
2.1. Podział i charakterystyka ćwiczeń taktycznych w oddziale i związku taktycznym	20'
2.2. Opracowanie ćwiczeń taktycznych	35'
2.3. Organizowanie ćwiczeń taktycznych	10'
2.4. Prowadzenie ćwiczeń taktycznych	10'
3. Część końcowa	5'

R a z e m 90'

POMOCE DYDAKTYCZNE:

1. Foliogramy:

- a/ miejsce ćwiczeń taktycznych w szkoleniu pułku /pz, pcz/;
- b/ ćwiczenia taktyczne w pułku /pz, pcz/;
- c/ podstawa opracowania ćwiczenia taktycznego;
- d/ czynności kierownika ćwiczenia taktycznego;
- e/ czynności autora ćwiczenia taktycznego;
- f/ dokumentacja ćwiczeń taktycznych.

2. Mapa 1 : 100 000 - plan przeprowadzenia ćwiczenia.

WSKAZÓWKI ORGANIZACYJNO-METODYCZNE:

1. W przeddzień wykładu uzgodnić z gospodarzem sali przygotowanie pomieszczenia oraz urządzeń technicznych.

2. Wykład niniejszy otwiera cykl zajęć z metodyki szkolenia operacyjno-taktycznego na pierwszym roku studiów w AON. Dlatego też w toku wykładu główna uwaga będzie skierowana na przybliżenie słuchaczom problematyki ćwiczeń taktycznych w jej najważniejszych momentach, pozostawiając resztę spraw do samodzielnego studiowania. Należy również, odwołując się do doświadczeń słuchaczy z zakresu ćwiczeń taktycznych z pododdziałem /pluton, kompania/, wydobyć specyfikę ćwiczeń na szczeblu oddziału i związku taktycznego.

PRZEBIEG WYKŁADU

1. Część wstępna

10'

- a/ przyjęcie meldunku od starszego kursu o gotowości i stanie słuchaczy;
- b/ podanie tematu, celu i zagadnień szkoleniowych;
- c/ wprowadzenie:

Wyszkolenie bojowe oddziału /pz, pcz/, związku taktycznego DZ, DPanc./ przygotowujące do prowadzenia współczesnej walki,

osiąga się w wyniku realizacji programowego szkolenia oraz przeprowadzenia ćwiczeń wszelkiego rodzaju i innych przedsięwzięć szkoleniowych. Wśród różnorodnych form szkolenia oficerów, sztabów i wojsk główną rolę spełniają ćwiczenia taktyczne, umożliwiające praktyczne szkolenie ćwiczących, zgodnie z zasadami taktycznymi, zakładającymi istnienie warunków zbliżonych do rzeczywistego pola walki.

Ćwiczenie taktyczne z wojskami /np. bp, bcz/ ze strzelaniem mieści się w dziale szkolenia - szkolenie pododdziału - przedmiot - szkolenie taktyczne. Natomiast szkolenie dowództw /np. pz, DZ/ prowadzi się w ramach szkolenia doskonalącego, w przedmiocie szkolenie szkolenie operacyjno-taktyczne, poprzez ćwiczenia grupowe, treningi sztabowe oraz ćwiczenia dowódczo-sztabowe.

UWAGA: Wyświetlam i omawiam foliogram 1 "Miejsce ćwiczeń taktycznych w szkoleniu pułku /pz, pcz/.

2. CZĘŚĆ GŁÓWNA 75'

2.1. Podział i charakterystyka ćwiczeń taktycznych w oddziale i związku taktycznym 20'

a/ podział ćwiczeń w oddziale /pz, pcz/:

- ćwiczenia grupowe;
- treningi sztabowe;
- ćwiczenia dowódczo-sztabowe;
- ćwiczenia batalionowe /dywizjonowe/, kompanijne /bateryjne/ ze strzelaniem;

b/ podział ćwiczeń w związku taktycznym /DZ, DPanc/:

- podobnie jak w oddziale z tym, że są ćwiczenia pułkowe /dywizjonowe, batalionowe/ zwykle z udziałem pododdziałów /np. bp, kcz/ wykonujących określone strzelanie.

UWAGA: Wyświetlam i omawiam foliogram 2 "Ćwiczenia taktyczne w pułku /pz, pcz/.

c/ charakterystyka ćwiczeń taktycznych: przypomnę, że:

- ćwiczenie grupowe polega na tym, że wszyscy ćwiczący np.: dcy, bp, bcz rozwiązują te same zadania na tle jednolitej sytuacji bojowej. W ćwiczeniu grupowym głównym celem szkoleniowym jest wyposażenie szkolonych w umiejętności przydatne do wykonywania czynności w procesie przygotowania i prowadzenia walki, np. analiza zadania, ocena sytuacji, rekonesans, itd.;
- treningi sztabowe są rodzajem epizodycznego ćwiczenia taktycznego, w którym ćwiczące sztaby doskonalą umiejętności w zakresie wykonywania etatowych obowiązków funkcyjnych, zgrywają działalność sztabów /komórek/ poprzez wykonywanie zadań na tle określonej sytuacji taktycznej, np. "odparcie przez pz kontrataku odwodu brygady przeciwnika";
- ćwiczenia dowódczo-sztabowe stosuje się w szkoleniu dowództw i sztabów od pułku wzwyż a jego istota polega na tym, że zespół ćwiczący stanowi jednolity w swej strukturze organ dowodzenia wojskami /SDpz, TSD pz, SD DZ/. Każdy z ćwiczących pełni funkcję etatową lub rolę wyznaczoną na okres ćwiczenia, ćwiczenie dowódczo-sztabowe jest kompleksowe tzn. zawiera w sobie problemy do rozwiązania przez ćwiczący zespół zarówno z okresu przygotowania, jak i prowadzenia walki.

Dzieli się na - gry wojenne - jednoszczeblowe, w pomieszczeniu sztabu;

- ów. szkieletowe - wieloszczeblowe, w terenie na odpowiednich odległościach, ze środkami łączności PD;
- z epizodycznym udziałem wojsk;
- z oznaczonymi wojskami;
- ćwiczenie z wojskami, np. pułkowe ma na celu przygotowanie wojsk do działań na współczesnym polu walki oraz doskonalenie

umiejętności dowódców i sztabów w zakresie dowodzenia wojskami w okresie przygotowania i prowadzenia walki, wyrabia się w tych ćwiczeniach właściwe nawyki działania oraz wytrzymałość fizyczną wszystkich ćwiczących, są to ćwiczenia wieloszczeblowe niekiedy dwustronne i wymagają odpowiedniej bazy poligonowej;

- ćwiczenia ze strzelaniem, np. batalionowe polegają na tym, że ćwiczący pododdział szkoli się w działaniach bojowych na współczesnym polu walki kompleksowo tzn. zajmuje rejon wyjściowy, przygotowuje natarcie, maszeruje do rubieży ataku, prowadzi natarcie, przechodzi do obrony oraz odbywa określone strzelanie, np. w natarciu lub w obronie, ćwiczenie batalionowe ze strzelaniem jest najważniejszym sprawdzianem jego gotowości bojowej do zadań na polu walki.

UWAGA: Szczegółową charakterystykę ćwiczeń taktycznych znajdują oficerowie w podręczniku "Metodyka ćwiczeń taktycznych" Nr pf 1048 s. 14-30.

2.2. Opracowanie ćwiczeń taktycznych

35'

Potrzebne umiejętności:

1. Oficerowie ogólnowojskowi

Opracować ćwiczenie taktyczne - ogólnowojskowe

Kierować zespołem autorskim - oficerowie RSZ, RWiS

2. Oficerowie RSZ, RWiS

Udział w opracowaniu ćwiczenia taktycznego - ogólnowojskowego.

Opracować taktyczno-specjalne ćwiczenie np. Działanie ksap w obronie pułku.

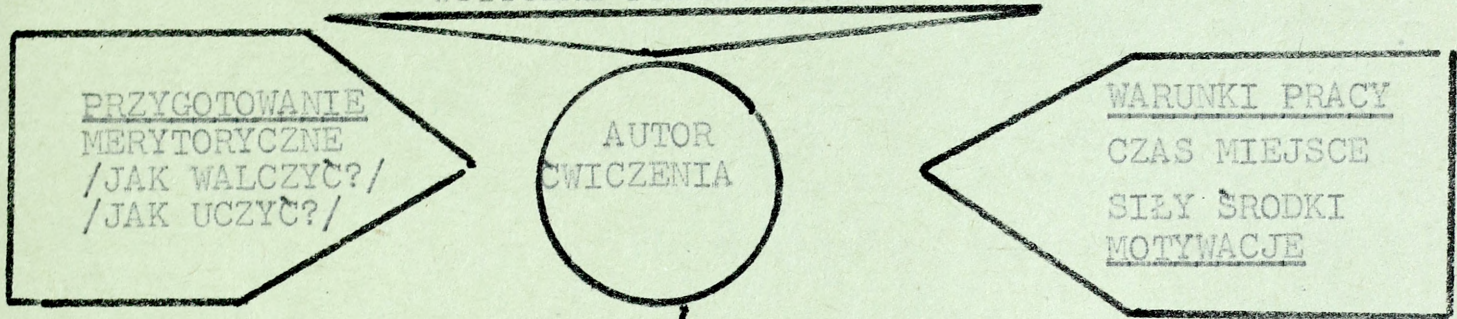
-Podstawą opracowania ćwiczeń taktycznych w pułku, dywizji są: informacje zawarte w planie szkolenia, ustalenia zawarte w r-zach MON, uzyskane wyniki szkolenia, warunki szkoleniowe jednostki.

UWAGA: Wyświetlam i omawiam foliogram "Podstawa opracowania ćwiczenia taktycznego".

CZYNNOŚCI WSTĘPNE AUTORA ĆWICZENIA TAKTYCZNEGO

PODSTAWA OPRACOWANIA ĆWICZENIA TAKTYCZNEGO				
PLAN SZKOLENIA	WYTYCZNE	WYNIKI	POTRZEBY	WARUNKI
TEMAT. RODZAJ ĆWICZENIA. CELE. ZAGADNIENIA. TERMIN. REJON. SKŁAD ĆWICZ. PROWADZĄCY ĆWICZ. LIMITY ŚR. MATER.	ZAWARTE W ROZKAZACH. MON., REG., INSTRUK.	SZKOL. IND. ZESP. W POPRZEDNIM OKRESIE	SZKOLENIOWE JEDNOSTKI UCZELNI, ĆWICZ.	SZKOLENIOWE GARNIZONU, POLIGONU

WYTYCZNE PRZEŁOŻONEGO

ANALIZA INFORMACJI ZAWARTYCH W WYTYCZNYCH

OPRACOWANIE KONCEPCJI /NA KARTCE, KALCE/

METODYCZNEJ

TAKTYCZNEJ

TEMAT, CELE, ZAGADNIENIA
PODZIAŁ CZASU NA ETAPY
WARUNKI ORGANIZACJI
I PRZEBIEG ĆWICZENIA
/IDEA CZĘŚCI OPISOWEJ
PLANU PRZEPROWADZENIA
ĆWICZENIA/

POŁOŻENIE WYJŚCIOWE
ZADANIE PRZEŁOŻONEGO
ZAMIAR STRON,
ZADANIA ĆWICZĄCYCH I SĄSIADÓW
ZARYS DYNAMIKI WALKI
/IDEA CZĘŚCI GRAFICZNEJ PLANU
PRZEPROWADZENIA ĆWICZENIA/

AKCEPTACJA KONCEPCJI PRZEZ PRZEŁOŻONEGO

PLAN OPRACOWANIA ĆWICZENIA

Za opracowanie ćwiczeń przed dcą pułku /dywizji/ odpowiedzialni są szefowie sztabów.

Do obowiązków dowódcy pułku /dywizji/ - przyszłych kierowników ćwiczenia należy wykonanie szeregu obowiązków.

UWAGA: Wyświetlam i omawiam foliogram "Czynności kierownika ćwiczenia"

CZYNNOŚCI KIEROWNIKA ĆWICZENIA

1. Analiza tematu, rodzaju i celu ćwiczenia.
2. Analiza warunków i potrzeb jednostki zgodnie z celami ćwiczenia.
3. Opracowanie koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia.
4. Wyznaczenie zespołu autorskiego, udzielenie wytycznych.
5. Sprecyzowanie w terenie /rekonosans/ koncepcji ćwiczenia i jego przebiegu.
6. Wydanie r-zu w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia.
7. Ustalenie zakresu pracy i sposobu przygotowania rejonu ćwiczenia.
8. Zorganizowanie szkolenia kierownictwa ćwiczenia.
9. Zatwierdzenie ćwiczenia u przełożonego.
10. Ustalenie metody i zakresu sprawdzianu dopuszczenia do ćwiczenia.
11. Kierowanie przebiegiem ćwiczenia.
12. Dokonanie analizy kosztów ćwiczenia w stosunku do celów szkoleniowych.
13. Omówienie ćwiczenia.
14. Złożenie meldunku o zakończeniu ćwiczenia.

Odpowiednią dokumentację ćwiczenia opracowuje wyznaczony przez przełożonych autor /zespół autorski/ ze składu oficerów sztabu, SRWiS. Do obowiązków autora ćwiczenia należy:

UWAGA: Wyświetlam i omawiam foliogram "Czynności autora ćwiczenia"

CZYNNOŚCI AUTORA ĆWICZENIA

1. Analiza tematu i wytycznych kier. ćwiczenia.
2. Dobór i studiowanie literatury.
3. Ostateczne sformułowanie koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia.
4. Opracowanie planu pracy zespołu autorskiego.
5. Ostateczny wybór rejonu ćwiczenia.
6. Zapotrzebowanie map.
7. Opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia.
8. Opracowanie r-zu w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia.
9. Opracowanie dokumentacji ćwiczenia.
10. Zatwierdzenie ćwiczenia u przełożonego.
11. Zapisanie wniosków z przebiegu ćwiczenia.

w toku ćwiczenia

Albo w składzie ćwiczących albo w składzie
kierownictwa ćwiczenia

Do ćwiczeń taktycznych opracowuje się odpowiednie dokumenty w ilości wynikającej z potrzeb rodzajów ćwiczenia, należą tu:

UWAGA: Wyświetlam i omawiam foliogram "Dokumentacja ćwiczeń taktycznych".

DOKUMENTY DO RÓŻNYCH RODZAJÓW ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH

DOKUMENTY DO PRZYGOTOWANIA ĆWICZENIA

A	B
Dok.do zorg. pracy autora	Dok.do zorg. ćwiczenia
1. Plan pracy autora /Zesp.aut./	1.R-z dcy w spr.zorg. i przepr.ćw.
2.Plan przyg. ćwiczenia	2.R-z dcy w spr.przepr. sprawdzianu
	3.Plan przepr. sprawdzianu
	4.Instrukcja dla rozjemców
	5.Plan badań
	6.Plan omówienia

DOKUMENTY DO PRZEPROWADZENIA ĆWICZENIA

C	D
Dok.dla kier. ćwiczenia	Dok.dla ćwiczących
1.Plan przepr. ćwiczenia	1.Założenia taktyczne
2.Plany działania RW	2.Rozkazy /Zarz.bojowe/
3.Plan łączności	3.Dokumenty pokazowe
4.Plan reg. ruchu	
5.Plan pozor. przeciwnika	
6.Plan podawania wiadomości	
7.Plan strzelania amunicją bojową	
8.Schemat syt. tarczowej	
9.Oprac.met.	
10.Dokumenty dla ćwiczących	

LEGENDA:

DOKUMENTY ĆWICZENIA		A	B	C	D
GRUPOWE		1	5,6	1,2,9,10	1,2,3
treningi	w pomieszczeniu	1	5,6	1,2,6,10	1,2
sztabowe	w terenie	1,2	1,5,6	1,2,3,4,6,10	1,2
dowódczo-sztabowe	gry wojenne	1	5,6	1,2,6,10	1,2
	szkieletowe	1,2	1,4,5,6	1,2,3,4,6,10	1,2
	z wojskami	1,2	1,2,3,4,5,6	1,2,3,4,5,6,10	1,2
	ze strzelaniem	1,2	1,2,3,4,5,6	1,2,3,4,5,6,7,8,10	1,2

UWAGA 2. Wywieszam i omawiam "Plan przeprowadzenia ćwiczenia pułkowego" - mapa 1 : 100 000

UWAGA 3. Szczegółową charakterystykę czynności autora i kierownika ćwiczenia oraz dokumentacji ćwiczeń znajdują oficerowie w podręczniku "Metodyka ćwiczeń taktycznych" pf 1048, s. 30-61.

2.3. Organizowanie ćwiczeń taktycznych

10'

Po opracowaniu ćwiczenia taktycznego i jego zatwierdzeniu przez przełożonego, kierownik ćwiczenia wykonuje szereg czynności umożliwiających terminowe jego rozpoczęcie. Największego przygotowania wymaga ćwiczenie taktyczne z wojskami oraz ze strzelaniem. Natomiast w pozostałych ćwiczeniach organizacja jest prostsza a czynności przygotowawcze wynikają z potrzeb każdego rodzaju ćwiczenia.

Do podstawowych czynności organizacyjnych zaliczamy:

- opracowanie planu przygotowania ćwiczenia;
- opracowanie rozkazu dcy w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia;
- urządzenie rejonu ćwiczenia /pomieszczenia, teren/ według ustaleń z przeprowadzonego rekonesansu;
- wykonanie przedsięwzięć zabezpieczenia tyłowego;
- zorganizowanie łączności kierownictwa ćwiczenia;
- przygotowanie do ćwiczenia:
  - kierownictwa;
  - pododdziału pozorowania przeciwnika;
  - "podgrywki";
  - ćwiczących.
- powielenie w odpowiedniej ilości dokumentów dla ćwiczących /założeń, rozkazów, zarządzeń, położeń "dynamicznych", itp./
- wyznaczenie komisji oceny i likwidacji strat i szkód wynikłych w toku ćwiczenia;

- uzgodnienie z administracją państwową /Wydz.Kom., PP/ przejazdu drogami o dużym natężeniu ruchu;
- opracowanie rozkazu w sprawie przeprowadzenia sprawdzenia;
- opracowanie planu przeprowadzenia sprawdzianu;
- przeprowadzenie sprawdzianu pododdziałów ćwiczących;
- opracowanie planu badań w ćwiczeniu;
- opracowanie planu omówienia ćwiczenia;
- ustalenie problematyki gotowości bojowej na okres ćwiczenia, itp.

UWAGA: Szczegółową charakterystykę czynności kierownictwa ćwiczenia przy organizowaniu ćwiczeń taktycznych znajdują oficerowie w "Metodyce ćwiczeń taktycznych" pf 1048, s.61

2.4. Prowadzenie ćwiczeń taktycznych

10'

Po wykonaniu wszystkich czynności przygotowawczych, wymienionych w poprzednim zagadnieniu, prowadzi się ćwiczenie taktyczne w zaplanowanym terminie. Kierowanie ćwiczeniem spoczywa na dowódcy odpowiedniego szczebla /np. ćwiczeniem batalionowym ze strzelaniem kieruje dowódcą pułku/, który ma do pomocy odpowiedni zespół sił, środków, zwany aparatem kierownictwa ćwiczenia;

Zapamiętajmy

"Ćwiczeniem kieruje przełożony o jeden szczebel wyżej od ćwiczącego". Instr. o org. i prow. ćw. takt.

Wyd. MON, Warszawa 1976, s.12.

Istota kierowania ćwiczeniem polega na tym, że kierownictwo ćwiczenia występuje w roli szczebla nadrzędnego w stosunku do ćwiczących, stawia im zadania bojowe i kontroluje pracę w okresie przygotowania i prowadzenia walki.

Przy prowadzeniu ćwiczenia taktycznego należy przestrzegać podstawowe zalecenia warunkujące jego celowy przebieg:

- ćwiczenie może rozpocząć się w MSD lub w RW /na OC/;
- założenie taktyczne należy wręczyć na kilka dni przed rozpo-

- częciem ćwiczenia;
- rozkazy /zarządzenia/ bojowe wręcza się ćwiczącym po zapoznaniu się z sytuacją taktyczną /wyjątek ćwiczenia grupowe - w treści założenia zadanie bojowe/;
  - w czasie przygotowania walki przez ćwiczących główną uwagę należy zwrócić na:
    - umiejętność podejmowania decyzji i pracy w terenie;
    - dokładność i terminowość wydawania rozkazów /zarządzeń/
    - obieg informacji decyzyjno-wykonawczej;
    - jakość opracowanych dokumentów bojowych;
  - wysłuchując decyzji ćwiczących dowódców nie należy sugerować rozwiązań autorskich, a przede wszystkim zwrócić uwagę na zrozumienie zamiaru przełożonego, realność planowanych zadań, rozwiązanie podstawowych problemów współdziałania, zabezpieczenia działań bojowych oraz dowodzenia;
  - jeżeli podjęte decyzje nie odpowiadają sytuacji bojowej lub nie pozwalają na osiągnięcie zakładanych celów szkoleniowych, nie zatwierdza się ich, nakazując ponowne przeprowadzenie oceny sytuacji w ściśle określonym czasie;
  - kierownik ćwiczenia zezwala na przejście do kolejnego etapu lub na zakończenie ćwiczenia, tylko wówczas, gdy w pełni zostały osiągnięte cele, a ćwiczące wojska wykazały umiejętność prowadzenia działań bojowych w zakresie określonym w planie ćwiczenia;
  - omówienie ćwiczenia polega na przypomnieniu tematu, celów, zamiaru taktycznego stron, analizie działań bojowych ćwiczących w poszczególnych etapach, ocenie stopnia osiągnięcia celów szkoleniowych, ocenie pracy ćwiczących oraz na postawieniu zadań usunięcia stwierdzonych niedociągnięć;
  - ćwiczenie należy uznać za zakończone w pełni, jeżeli nastąpił

powrót do MSD /MTP na OC/, ćwiczący zameldowali o obsłudze sprzętu biorącego udział w ćwiczeniu i osiągnięciu nakazanego stanu GB.

UWAGA: Szczegółową charakterystykę czynności kierownictwa ćwiczenia w zakresie jego prowadzenia, znajdują oficerowie w "Metodyce ćwiczeń taktycznych" pf 1048, s.71.

3. Część końcowa

5'

W trakcie wykładu zostały podane najważniejsze momenty dotyczące podziału ćwiczeń taktycznych w oddziale /ZT/ oraz ich opracowania, zorganizowania i prowadzenia. Dlatego też należy dogłębnie przestudiować literaturę przedmiotu:

- 1/ Instrukcja o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych. Sygn.Szkol. 520/76 Nr bibl. pf 17799;
- 2/ Metodyka ćwiczeń taktycznych. Wyd. ASG WP Warszawa 1981, Nr bibl pf 1048;
- 3/ Analiza tematu ćwiczenia taktycznego - poradnik. Wyd. ASG WP. Nr bibl. pf 2690.
- 4/ Album koncepcji metodyczno-taktycznych - Wyd. ASG WP Warszawa 1989. Nr bibl. pf 2795.

UWAGA: Wyświetlam i omawiam foliogram "Literatura przedmiotu MSzOT!"

Podpisanie dzienników lekcyjnych.

Przyjęcie meldunku o zakończeniu wykładu.

Wydrukowano w 5 egz. - Bibl.Głów. Dział Zbiorów Niejawnych

Wykonał - płk J.ŁAZAREK

Druk - K.S. dn.7.11.1990 r.

Nr Ks.Masz. Pf-10/IDW

